

38. *Smyrniopsis armena* Schischk. — Սմիրնիոպսիս հայկական — Смирновидка армянская

EN B 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© Գեորգի Ֆայվուշ
© Georgi Fayvush

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Гроссгейм А. А. 1967. Род *Smyrniopsis*. Флора Кавказа, 7: 52. Ленинград.
Манденова И. П. 1973. Род *Smyrniopsis*. Флора Армении, 6: 311–314. Ереван.
Красная книга Армянской ССР. 1989: 62–63. Ереван.
Մագմուշ Լ. Ա. Ներսիսյան
Compiler A. A. Nersisyan

Կարեգործիչ: Վտանգված տեսակ է: Հայաստանի էնդեմիկ է: Հանդիպում է միայն Դարեղեզիսի ֆլորիստիկական շրջանում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ–ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 1 կարգավիճակով՝ ոչնչացման սպառնալիքի ենթակա տեսակ:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Գեղեկականաչավուն բազմամյա բարձր խառաբույս՝ մինչև 2,5 մ բարձրությամբ: Տերևները՝ մերկ, կրկնակի–եռակի փետրածև հատված, մեծ ձվաձև ծայրային մասերով: Պտուղները՝ ձվաձև, կալերից սեղմված, բազմաթիվ խաշոր պղպջակաձև սեկրետար գեղեղարաններով:

Տարածում: Աճում է միայն Դարեղեզիսի ֆլորիստիկական շրջանում (Մելիքի լեռնացք, Ջերմուկ, Գեղիկվանք, Աղավնածոր, Սպիտակավոր, Յախսոճ Բար): EOO 450 քառ. կմ է, AOO՝ 28 քառ. կմ, բնակիչությունները՝ 5:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է վերին լեռնային և ենթալպյան գոտիներում, ծ. մ. 2000–2500 մ բարձրությունների վրա, բաց բարբաբոս և խճաքաքոս լանջերին, տափաստանային բլրերի մացառուտներում, շատ հաճախ պատմական հուշարձանների մոտ: Ծաղկում է հունիս ամսին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ ղեկավարացիա՝ գյուղատնտեսական հանդակների ընդլայնման, պատմական հուշարձանների վերականգնողական և շինարարական աշխատանքների ժամանակ աճելավայրերի խախտման, ռեկրեացիոն տրոքման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. Endemic of Armenia. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km².

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Large yellowish–green perennial herb up to 2,5 m. Leaves glabrous, 2–3–pinnate dissected; terminal lobes large, ovate. Fruits ovoid, compressed, with numerous large vesiculiform secretion conceptacles.

Distribution. Grows only in Darelegis floristic region (Selim mountain pass, Djermuk, Getikvank, Aghavnadzor, Spitakavor, Tsakhac Kar). EOO is 450 km², AOO is 28 km², the number of locations is 5.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in upper and sub–alpine belts, at the altitudes of 2000–2500 meters above sea level, on open stony slopes, among steppe shrubs, very often near historical monuments. Flowering in June, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the expansion of arable lands, reconstruction of historical monuments, disturbance of habitats during construction works, recreational trampling.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

39. *Stenotaenia daralaghezica* (Takht.) Schischk. — Մրենոտենիա դարալաղեզյակի — Стенотения даралагезская

EN B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Մկրգրադրություններ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Гроссгейм А. А. 1967. Род *Pentstemon*. Флора Кавказа, 7: 131. Ленинград.

Манденова И. П. 1973. Род *Stenotaenia*. Флора Армении, 6: 422–424. Ереван.

Меницкий Ю. Л. 1991. Конспект видов семейства *Apiaceae* (Umbelliferae) флоры Кавказа. Бот. журн. (Ленинград), 76, 12: 1749–1764.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 63. Ереван.

Մագնող՝ Ա. Ա. Ներսեսյան
Compiler A. A. Nersesyan

Կարեգործիք: Վտանգված տեսակ է: Հարավային Անդրկովկասի լեռնային է: Հայաստանում աճում է միայն Դարեղեզիսի ֆլորիստիկական շրջանում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ–ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Բազմամյա բույս մինչև 1 մ բարձրությամբ: Տերևները՝ քաղա, փետրածև, կազմված 2–4 զույգ համարյա կլորավուն, բլրակաձև կաթաղված սեգմենտներից: Հովանոցի ճառագայթները՝ խիստ անհավասար: Պսակաթերթերը՝ ծիրանագույն: Պսակաթերթերը տանձաձև, ուրվագծով, կազմված 2 մերկակաթայններից (տրոհվող պաղի մի մասը), ցրված քաղա՝ խազանաձև մագիկների խառնուրդով: մերկակաթերթերը զգալի դեպի եզրը շարժված եզրային կողերով և բազմաթիվ անցքերով: Բարձրարժեք գեղազարդային բույս է:

Տարածում: Հայաստանում աճում է Դարեղեզիսի ֆլորիստիկական շրջանում (Կարմրաշեն, Ջերմուկ, Սելիմի լեռնանցք): EOO 370 քառ. կմ է, AOO՝ 20 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 3: Հայաստանից բացի աճում է Նախիջևանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիլոգենետիկական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին և վերին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 1600–2000 մ բարձրությունների վրա, քիչերի մացառուտներում, կավային լանջերին, ենթալպյան բարձրալիտում: Մոդկում է հուլիս ամսին, պտղաբերում՝ օգոստոսին:

Մահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, մասնատված արեալ, աճակալայրերի կոտորած կամ դեգրադացիա՝ գյուղատնտեսական հանդակների ընդլայնման և ինտենսիվ արածեցման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. Endemic of South Transcaucasia. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km².

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herb up to 1 m. Leaves pubescent, pinnate, of 2–4 pairs almost round, lobate-incised segments. Umbel rays very unequal. Petals purple. Fruits pyriform, sparsely pubescent, with admixture of setiform hairs; mericarps with marginate ridges and numerous vittae. Very decorative plant.

Distribution. In Armenia it occurs only in Darelegis floristic region (Karmrashen, Djermuk, Selim mountain pass). EOO is 370 km², AOO is 20 km², the number of locations is 3. Besides Armenia it grows in Nakhichevan.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle and upper mountain belts, at the altitudes of 1600–2000 meters above sea level, among shrubs, on clay slopes, among sub-alpine tall grasses. Flowering in July, fruiting in August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, fragmentation of the area of distribution, loss/degradation of habitats caused by the expansion of arable lands, intensive grazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

40. *Szovitsia callicarpa* Fisch. & C.A.Mey. — Շովիցիա գեղապտուղ — Шовиция красивоплодная

$$ENB \ 1 \ ab(i,ii,iii) + 2 \ ab(i,ii,iii)$$

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի
հեղբարիումի նյութեր

Гроссгейм А. А. 1967. Род *Szovitsia*. Флора Кавказа, 7: 69–70. Ленинград.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 63. Ереван.

Манденова И. П. 1972. Род Szovitsia. Флора Еревана: 188. Ленинград.

Манденова И. П. 1973. Род *Szovitsia*. Флора Армении, 6: 338–340. Ереван.

Меницкий Ю. Л. 1991 Конспект видов семейства *Ariaceae* (*Umbelliferae*) флоры Кавказа. Бот. журн. (Ленинград), 76, 12: 1749–1764.

Pesmen H. 1972. Szovitsia. Flora of Turkey, 4: 419-420. Edinburgh.

Leute G. H. 1987. Под Szovitsia. Flora Iranica, 162: 157-158. Graz.

Կազմող՝ Ա. Ա. Ներսեսյան
Compiler A. A. Nersesyan

Կարեգործի: Վասնզված տեսակ է: Հայտնի է մեկ սրբապղյա-
ցիա, որի տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ.
կմ-ից պակաս է: Հիմնական սպառնալիքը գյուղատնտեսական
հանդիսների համար հողերի յուրացումն է:

Հայաստանի Կարմիր զորքի առաջին հրատարակության մեջ
ընդգրկված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

CTES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Միամյա բույս՝ 20–50 սմ բարձրությամբ: Տերևի մասերը՝ նեղ–գծային: Հովանոցները՝ ափսոսանքով հակադիր: Պտուղը՝ ծածկված լայնակի, մեկը մյուսի վրա հենված ծալքերով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Երևանի ֆուրիատիկական շրջանում («Էրեբունի» պետական արգելոց, Նուբարաշեն, Ողջաբերդ, Շարքավախ գյուղերի շրջակայք): EOO 60 քառ. կմ է, AOO՝ 36 քառ. կմ, լոկալիտետը՝ 2: Հայաստանից բացի աճում է Գարաբաղում, Նախիջևանում, Արևելյան Անատոլիայում, Հյուսիսարևմտյան Իրանում:

**Կենսաբանական, Էկոլոգիական և Ֆիզիոլոգիական
առանձնահատկություններ:** Աճում է ստորին և միջին լեռնային
զառիներում, ծ. մ. 900–1500 մ բարձրությունների վրա, չոր քարա-
րուտ և կավոտ լանջերին, երբադաշտային ժամանակաշրջանի կարմիր
կավերի վրա, առկայվում է տեղեկում, ժխտահանապարտում և տափաս-
տանում: Մտղիկում է ապրիլ ամսին, պտղաբերում՝ մայիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կոռուստ կամ դեգրադացիա՝ գյուղատնտեսական համայնքների համար հողերի յուրացման և բնակավայրերի ենթակառուցվածքի զարգացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պաշտպանության մի մասը պահպանվում է «Էբերանի» պետական արգելոցի տարածքում: Անհրաժեշտ է խրակամացնել պաշտպանության վիճակի մանիթրինգ:

Category. Endangered species. Only one population is known. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². The main threat is the land development for agricultural purposes.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plant 20–50 cm. Leaf lobes narrowly linear. Umbels opposite to leaves. Fruit covered with transverse plicae.

Distribution. In Armenia it occurs only in Yerevan floristic region ("Erebuni" State Reserve, surroundings of the villages Nubarashen, Voghchaberd and Shorbulakh). EOO is 60 km², AOO is 36 km², the number of locations is 2. Besides Armenia it grows in Karabagh, Nakhichevan, East Anatolia, North-West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitudes of 900–1500 meters above sea level, on dry stony slopes, on red clays of the Tertiary period, in saline soils, semi-deserts and steppes. Flowering from April to May, fruiting in May.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the land development for agricultural purposes and by the expand of the residential substructures.

Conservation actions. The part of the population is situated in, "Erebuni" State Reserve. Necessary: monitoring of the population state.

41. *Tamamschjaniella rubella* (E. Busch) Pimenov & Kljuykov — Թամամշյանիկա կարմրավուն — Тамамшяниелла красноватая (= *Eleutherospermum rubellum* E. Busch, *Eleutherospermum lazicum* Boiss. & Bal.)

CR B 1 ab(ii,iii,v) + 2 ab(ii,iii,v)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգործիչ: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Կովկասի Լեռնային է: Հայաստանում հայտնի է մեկ պոպուլյացիա, որի տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ-ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա խոտաբույս՝ 40–90 սմ բարձրությամբ, երկար սողացող կոճուրմատով: Արմատները տերևները՝ կրկնակի փետրածև հատված: Մածկոցի և ծածկոցիկի թերթերը բացակայում են կամ 1–3 հատ, բզաձև: Բաժակի ատամները բացակայում են: Պսակաթերթերը՝ վարդագույն, մանուշակագույն կամ մուգ մանուշակագույն: Մախրայախուժը՝ փռված, չպարունակող սուլք, կարճ-կոնածև: Կարպոֆորը՝ պտղակիրը միայն վերին կեսում երկբաժան: Մերիկարպների կողերը՝ կարճ, ողնուցանման, ակոսիկները՝ 5–6 սեկրետոր խորվակներով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Լոռու ֆլորիստիկական շրջանում (Գարգար գյուղի շրջակայք): AOO 8 քառ. կմ է, լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի աճում է Մեծ Կովկասյան լեռների վրա, Արևմտյան, Կենտրոնական և Արևելյան Անդրկովկասում, Հյուսիսարևելյան Անատոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1500–1800 մ բարձրությունների վրա, հաճախում անառտների բացատներում: Մոտեցում է հողիս-օգոստոս ամիսներին, պտղաբերում՝ օգոստոս-սեպտեմբերին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ անառտների հատումների, ճանապարհաշինության:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. Endemic of the Caucasus. In Armenia only one population is known. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herb 40–90 cm with long creeping rhizome. Basal leaves bipinnate-dissected. Bracts absent or 1–3, subulate. Calyx teeth absent. Petals pinkish-violet or dark violet. Stylopodium shortly conical. Carpophore bipartite only in upper half. Mericarp ridges short, cariniform; valliculae with 5–6 vittae.

Distribution. In Armenia it grows only in Lori floristic region (neighborhood of the village Gargar). AOO is 8 km², the number of locations is 1. Besides Armenia it grows on the Greater Caucasus, in West, Central and East Transcaucasia, North-East Anatolia.

Ecological, biological and phytogeographical peculiarities. Grows in middle mountain belt, at the altitudes of 1500–1800 meters above sea level, in the beech forest glades. Flowering from July to August, fruiting from August to September.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by deforestation, road construction.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

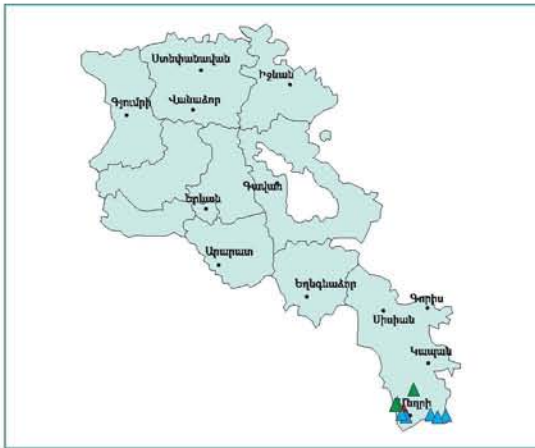
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Манденова И. П. 1973. *Eleutherospermum*. Флора Армении, 6: 319–320. Ереван.

Пименов М. Г., Клейков Е. В. 1996. *Tamamschjanella* – новый род Umbelliferae. Бот. журн. (Санкт-Петербург), 8: 74–79.

Դազմող՝ Ա. Ա. Ներսեսյան

Compiler A. A. Nersesyan

42. *Arum conophalloides* Kotschy ex Schott — Նվիկ կոնոֆալուսային — Аронник конофаллический

$$ENB \ 1 \ ab(i,ii,iii) + 2 \ ab(i,ii,iii)$$

© Կամիլլա Թամանյան
© Kamilla Tamanyan

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի
հեղբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.
Таманян К. Г. 2001. Сем. Araceae. Флора Армении, 10:
563–570. Liechtenstein.

Цвелев Н. Н. 2006. Род *Agum*. Конспект флоры Кавказа. 2: 387–388. Санкт-Петербург.

Կազմող՝ Կ. Գ. Թամանյան
Compiler K. G. Tamanyan

Կարեւորիս: Վստնգված տեսակ է: Հայտնաբերվել է վերջերս «Հայաստանի ֆորում» աշխատառքյան համար նվիլ ցեղի մշտկման ժամանակ: Հանդիարծ է հանրապետառքյան հարաւիում, տարածման և բնակառքյան շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ–ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր զորքի առաջին հրատարակության մեջ բնոգրկված չէր:

CTES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում բացակայում է:

Նկարագրություն: Բազմամյա միատուն ուղիղ կանգնած խառաբույս՝ ուղղահայաց ձվածն կամ համարյա գնդածն պսակաբով: Կոթունավոր տերևները՝ 3-4, մետածն: Շուկաբայույրը՝ կար, ծառիցը՝ մեծ, 25-40 սմ երկարությամբ, արտաքինից՝ կանաչավունից մինչև կանաչավուն՝ ծիրանագույն, ներսից՝ կանաչ կամ ծիրանագույն: Կողոր 20-30 սմ երկարությամբ: Ծածկցեցից մի փաթկ կարճ, սառելիլ ծաղիկները ուղիղմեմունները՝ ծիրանագույն: Պտուղը՝ հատապարտանման՝ կազմված միմյանց կիպ հպված կարմիր հատապարտուղներից, 1-6 սերմերով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Ջանգեղաբլի (Կապան) և Մալաթու (Բերդաբար, Կալեր, Վահրավար, Շվանիձոր, Նյովալի) փոքրիկաիկական շրջաններում: EOO՝ 340 քառ. կմ, AOO՝ 30 քառ. կմ: Լոկալիտետները՝ 3. Բացի Հայաստանից աճում է Նախիջևանում, Անատոլիայում, Հյուսիսային Իրաքում, Հյուսիսային Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզիոգենետիկական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 700–1000 մ բարձրությունների վրա, բարձրադառ և ժայռոտ առողերում, հաճախ ջրի մոտ: Մտղկում է ապրիլ–մայիս ամիսներին, պտղաբերում՝ մայիս–հունիսին: Տերները զարգանում են զարմանք մտղկաբերյալի հետ միասին:

Մահմանափակող գործոններ: Տարածման և բնակալայն շրջանների սահմանափակություն, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ կապված գյուղատնտեսական հանդակների ընդարձակման և արածեզման հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիաների վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. It has been discovered lately for the work on "Flora of Armenia". It occurs in the south of the republic, the extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial monoecious erect herbs with vertical ovate or almost globular tuber. Petiolate leaves 3–4, blades sagittate. Spathe large, 25–40 cm long, greenish to greenish-purple outside, green or purple inside. Spadix 20–30 cm long, slightly shorter than spathe; sterile flowers purple. Compound fruit of densely appressed red baccas; seeds 1–6.

Distribution. In Armenia it grows in Zangezur (Kapan) and Meghri (Berdakar, Kaler, Vahravar, Shvanidzor, Nyuvadi) floristic regions. EOO is 340 km², AOO is 30 km², the number of locations is 3. Besides Armenia it grows in Nakhichevan, Anatolia, North Iraq, and North Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 700–1000 meters above sea level, on stony places, often near water. Flowering from April to May, fruiting from May to June. The leaves grow in April simultaneously with flower blooming.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the expansion of arable lands and grazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the populations state.

43. *Aristolochia iberica* Fisch. et C.A.Mey. ex Boiss. — Արիստոլոխիա փրացական — Кирказон грузинский
$$ENB \ 1 \ ab(i,iii,iv) + 2 \ ab(i,iii,iv)$$

© Գեորգի Ֆավուշ
© Georgi Favvush

Կարգեցորդիա: Վտանգված տեսակ է: Հայաճի է քնդամենը մեկ իրիտ ֆրագմենտացված սրպարյացիա Հյուսիսային Հայաստանի անտառներում: Տարածման և բնակության շրջանները՝ փոքր քան 500 քառ. կմ: Տեսակի տարածման և բնակության շրջաններին սպառնում է նվազում՝ կտավված անտառաճանդանկան աշխատանքների հետ:

Հայաստանի Կարմիր զրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 2՝ հազվագյուտ տեսակ կարգավիճակով:

Նկարագրություն: Բազմամյա կոճղարմատավոր խառաբույս է: Ցողունները՝ 25–45 սմ բարձրության, պարզ, չճյուղավորված, ուղիղ կանգնած: Տերևները՝ խոշոր, ամբողջական, լայն սրտաձև–օվալ: Շաղկապարտը՝ խոշոր, 3,5–4,5 սմ, սպիտակակիսկանաչավուն, ճազարունակ, կորագծով, ծաղիկի անդամավորած է տերևի տակ:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Իջևանի ֆլորիստիկական շրջանում: EOO՝ 310 քառ. կմ, AOO՝ 30 քառ. կմ: Լոկալիտետները՝ 5. Տեսակը, բացի Հայաստանից, աճում է նաև Վրաստանում և Հյուսիսարևելյան Անատոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզիոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է սառսին լեռնային գոտում ծ. մ. 600–1300 մ բարձրությունների վրա, անտառի ծածկոցի տակ: Մտղկում է մայիս–հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիս–հոկտեմբեր:

Մասնամատակող գործոններ: Տարածման և բնակության շրջանների սահմանափակություն, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ կապված անառտումնեսական աշխատանքների իրականացման և արածեզման հետ:

Պախպանության միջոցառումներ: Պախպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պայույթային փյունակի մանիթրինգ, ամուսնալիցայության աշխատանքների ժամանակի առևտրի ընդլայնել է կոնսուլտացիոն առանձնացնել որպես հստակ մշակակութային ունեցող անտանկներ:

Category. Endangered species. Only one population is known in the forests of North Armenia. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². The species faces decline of the extent of occurrence and the area of occupancy caused by forestry activity.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial rhizomatous herb. Stems 25–45 cm, simple, erect. Leaves large, entire, broadly cordate-oval. Perianth large, 3.5–4.5 cm, whitish-greenish, infundibuliform, curved; flower placed under the leaf.

Distribution. In Armenia it grows only in Idjevan floristic region. EOO is 310 km², AOO is 30 km², the number of locations is 5. Besides Armenia the species also grows in Georgia and North-East Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 600–1300 meters above sea level, under forest canopy. Flowering from May to June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the expansion of arable lands and grazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population, to distinguish the ecosystems comprising the species as forests of special importance during construction works.

Սկզբնաղբյուրներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի
հեղրարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.
Davis P. H., Khan M. S. 1982. *Aristolochia*. Flora of
Turkey. 7: 564-565. Edinburgh.

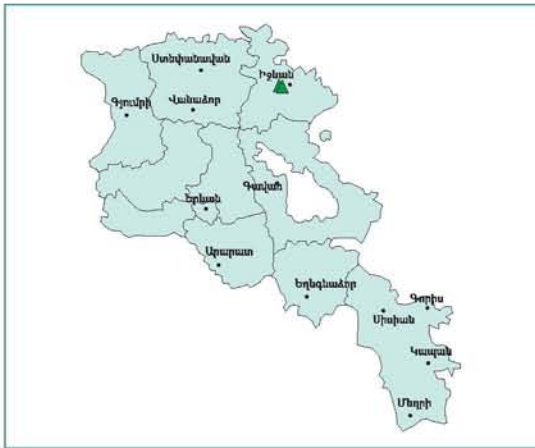
Красная книга Армянской ССР. 1989: 65. Ереван.

Կրպանող՝ Գ. Մ. Ֆայսլու:

Compiler G. M. Fayvush

44. *Asphodeline lutea* (L.) Rehb. — Թաղաղու դեղին — Асфоделина желтая

CRB 1 *ab(i,ii,iii,iv)* + 2 *ab(i,ii,iii,iv)*

© Ռամանյան Մարտագալին
© Ramazan Murtazaliev

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Красная книга Армянской ССР. 1989: 147–148.
Таманян К. Г. 2001. Сем. Asphodelaceae.
Флора Армении, 10: 379–384. Liechtenstein.
Мордак Е. В., Таманян К. Г. 2006. Род Asphodeline. Конспект флоры Кавказа. 2: 117–118. Санкт-Петербург.
Կազմող՝ Կ. Գ. Թամանյան
Compiler K. G. Tamanyan

Կարևորագույն տվյալներ: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ-ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 1՝ ոչնչացման սպառնալիքի ենթակա տեսակ կարգավիճակով:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Բազմամյա կոճղարմատավոր խոտաբույս՝ տերևակալված հաստ ցողունով 40–60 սմ բարձրությամբ: Տերևները՝ բազմաթիվ զծային-բլանդ, նեղ-էռանիստ: Ծաղկաբույլը՝ խիտ երկար ողկոյզի ձևով: Ծաղիկները՝ դեղին: Ծաղկապսակը՝ 2–2,5 սմ երկարությամբ, մասերը՝ երկարավուն-նշտաբաձև, մեջտեղում կանաչավուն ջիլով: Պտուղը՝ առփիկ երկարավուն-գնդաձև, 12–15 մմ երկարությամբ, փեղկերի մակերեսը՝ ծածկված անկանոն խաշոր կնճիռներով: Մերմերը՝ 6 մմ արամագծով, գորշավուն:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Իջևանի ֆլորիստիկ շրջանում՝ Իջևան քաղաքի շրջակայքում: АОО՝ 4 քառ. կմ: Լոկալիտներ՝ 1: Բացի Հայաստանից աճում է Արևմտյան Նախակովկասում, Արևմտյան, Հյուսիսարևմտյան և Հարավարևմտյան Անդրկովկասում, Դրիմում, միջերկրածովյան ավազանի երկրներում, Իսրայելում, Հորդանանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում ծ. մ. 800–1000 մ բարձրությունների վրա, խոտածածկ լանջերին, անտառի եզրերին, կաղնի-բոխտ անտառներում: Ծաղկում է մայիսին, պտուղակարմ է հունիսին: Ուտելի բույս է: Արմատները պարունակում են մեծ քանակությամբ յարձ և շաքար:

Սահմանափակող գործոններ: Տարածման և բնակության շրջանների սահմանափակություն, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ կապված քաղաքի ընդարձակման:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ պոպուլյացիայի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km².

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial rhizomatous herb. Stem 40–60 cm, thick. Leaves numerous, linear-subulate, narrowly 3-edged. Inflorescence a dense long raceme. Perianth segments yellow with green midrib; 2–2,5 mm long, oblong-lanceolate. Capsule oblong-globular, 12–15 mm long; valves irregularly rugose. Seeds grayish-brown, 6 mm in diameter.

Distribution. In Armenia it occurs only in Idjevan floristic region, surroundings of Idjevan town. АОО is 4 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in West Ciscaucasia, West, North-West and South-West Transcaucasia, the Crimea, Mediterranean Sea basin, Israel, Jordan.

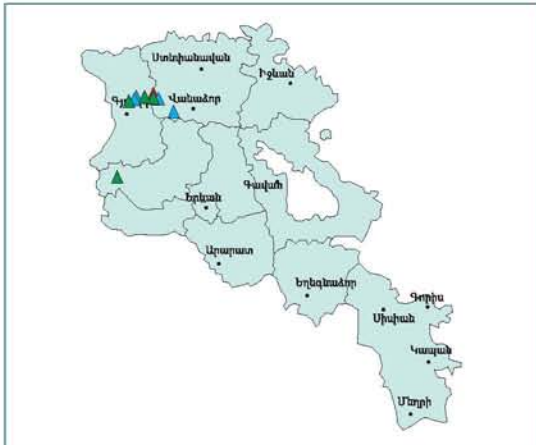
Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 800–1000 meters above sea level, at forest edges, in oak-hornbeam forests. Flowering in May, fruiting in June. Edible plant. The roots contain large amount of sugar and mucus.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the expansion of cities.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: Survey of population numbers and range, monitoring of the population state.

45. *Asphodeline taurica* (Pall.) Kunth — Թաղաղու դրիմյան — Асфоделина крымская

EN B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© Կամիլյա Թամանյան
© Kamilla Tamanyan

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Հայտնի է միայն երկու ֆլորիստիկական շրջաններում, թեև աճելավայրերում բավականին առատ է: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ: **Նկարագրություն:** Բազմամյա կոճղարմատավոր խոտաբույս՝ տերևակալված հաստ ցողունով 60–80 սմ բարձրությամբ: Տերևները՝ բազմաթիվ, 1–2 մմ լայնության, ցողունը՝ խիտ ծածկող մինչև ծաղկաբույլը, լայն թաղանթային եզրով, ցողունագիծով: Ծաղկաբույլը՝ խիտ երկար աղկալի տեսքով: Ծաղկակիցները՝ խառը, թաղանթալի, արժաթավուն–սպիտակ, ձգված սրացած զազաթով, ծաղիկները՝ շրջապատող: Ծաղիկները՝ սպիտակ: Տուփիկը՝ ձվաձև կամ գնդաձև, 12–15 մմ երկարության, փեղկերը՝ անկանոն խաշորակման: Մերմերը գորշավուն, 6 մմ տրամագծով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Շիրակի (Ջաջուրի լեռնաշղթա, Բագրավան) և Լոռու (Սպիտակի շրջակայք) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 820 քառ. կմ է, AOO՝ 28 քառ. կմ.: Լոկալիտետները՝ 4: Հայաստանից բացի աճում է Նախակովկասում, Չերքեսիայում, Հարավարևմտյան Անդրկովկասում, Դրիմում, Բալկանյան թերակղզում և Արևմտյան Սիրիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին լեռնային գոտու 1200–2000 մ բարձրությունների վրա, չոր քարքարոտ տեղերում, տափաստանում, մարգագետնատափաստանում, տափաստանային քիերի մացառուտներում: Ծաղկում է հունիս ամսին, պտղաբերում՝ հուլիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ ապրաման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ կապված հողերի յուրացման հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել սրտալյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Շիրակի լեռնաշղթայի վրա:

Category. Endangered species. It grows in two floristic regions though it is rather abundant in the habitats. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km².

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial rhizomatous herb. Stem 60–80 cm. Leaves numerous, amplexicaulous, densely covering the stem up to inflorescence, with broad membranous margin. Inflorescence a long dense raceme. Bracts large, membranous, silvery white, with elongate-acuminate apex, obvolving the flowers. Flowers white. Capsule ovate or globular, 12–15 mm long; valves irregularly rugose. Seeds grayish-brownish, 6 mm in diam.

Distribution. In Armenia it occurs in Shirak (Dzadzur mountain pass, Baghravan) and Lori (surroundings of Spitak town) floristic regions. EOO is 820 km², AOO is 28 km², the number of locations is 4. Besides Armenia the species also grows in Ciscaucasia, Circassia, South–West Transcaucasia, the Crimea, the Balkan Peninsula, and West Syria.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle mountain belt, at the altitudes of 1200–2000 meters above sea level, on dry stony places, steppes, meadow–steppes, in steppe shrubs. Flowering in June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of specially protected nature area on Shirak mountain range, monitoring of the state of the populations.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA

Красная книга Армянской ССР. 1989: 148. Ереван. Таманян К. Г. 2001. Сем. Asphodelaceae. Флора Армении, 10: 379–384. Liechtenstein.

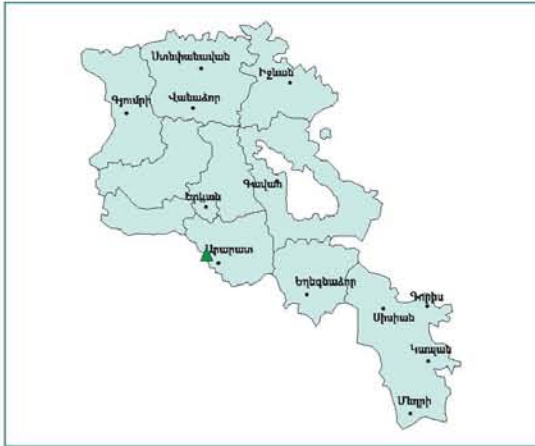
Мордак Е. В., Таманян К. Г. 2006. Род Asphodeline. Конспект флоры Кавказа, 2: 117–118. Санкт–Петербург.

Կազմող՝ Կ. Գ. Թամանյան

Compiler K. G. Tamanyan

46. *Amberboa amberboi* (L.) Tzvel. — Վարդապերենիով սովորական — Амбербоа обыкновенная

CRB 1 ab (i, ii, iii, iv) + 2ab (i, ii, iii, iv)

© Էլեոնորա Գաբրիելյան
© Eleonora Gabrielyan

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Габриэлян Э. Ц. 1995. Род *Amberboa*. Флора Армении, 9: 321–328. Koeltz Scientific Books.
Կազմող՝ Կ. Գ. Թամանյան
Compiler K. G. Tamanyan

Կարևորագույն: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայտնի է մեկ ֆլորիստիկական շրջանում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ–ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Միամյա ուղիղ կանգնած բույս՝ 20–60 սմ բարձրությամբ: Ցողունները՝ ծածկված կարճ-զանգուր մազիկներով: Արմատները՝ անբերաններ՝ քնարածկ-վեարածկ, ցողունային անբերաններ՝ վեարածկ-բրակավոր կամ վեարածկ բաժանված: Չափաչափերը՝ երկար ծաղկակերթերի վրա, միայնակ, գագաթնային: Ընդհանուր ծածկոցը լայն-ծվածկ, սկզբում բարակ սաղարթաձև թափառությամբ, հետագայում՝ մերկ: Եզրային ծաղիկները շատ մեծացած, դեղին: Սերմնիկները՝ պլատիսի հետ միասին, 4–6 սմ երկարությամբ:

Տարածում: Հայաստանում հայտնի է միայն մեկ աճելավայր Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում (Խոր Վիրապ ամրոցի շրջակայքից): AOO՝ 4 քառ. կմ: Լոկալիտետը՝ 1: Բացի Հայաստանից տեսակը հանդիպում է Նախիջևանում, Արևելյան Անդրկովկասում, Լեռնային թուրքմենիստանում, Հյուսիսային և Արևելյան Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Հայաստանում աճում է ստորին լեռնային գոտում ծ. մ. 700–800 մ բարձրությունների վրա, չոր քարաքաղա լանջերին, խայտաբղետ կավերի վրա, կիսաանապատային բուսականության կազմում: Մտնում է ապրիլ–մայիս ամիսներին, պտղաբերում՝ մայիս–հունիսին: Գեոագրադային տեսակ է:

Սահմանափակող գործոններ: Տարածման և բնակության շրջանների սահմանափակություն, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա կապված հողատարածքների յուրացման հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել «Խոր Վիրապ» պետական արգելավայրի սահմանների ընդարձակում, կազմակերպել հետազոտական աշխատանքներ՝ պոպուլյացիայի ներկա վիճակը ճշտելու համար և փոփոխությունների մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. It occurs in one floristic region. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia. It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plants. Stems erect, 20–60 cm, shortly crisped-pilose. Radical leaves lyrate-pinnate; cauline leaves pinnatilobate or pinnatifid. Capitula on long pedicels, solitary, terminal. Involucre broadly ovate, at early stages fine arachnoid, later becoming glabrous. Marginal flowers very large, yellow. Pappus 4–6 mm long.

Distribution. In Armenia it grows only in Yerevan floristic region (surroundings of Khor Virap Castle). AOO is 4 km². The number of locations is 1. Besides Armenia the species occurs in Nakhichevan, East Transcaucasia, Mountainous Turkmenia, North and East Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. In Armenia grows in lower mountain belt, at the altitudes of 700–800 meters above sea level, on dry stony slopes, on clays, among semi-desert vegetation. Flowering from April to May, fruiting from May to June. Ornamental species.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the land development for arable purposes.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: enlargement of the area of “Khor Virap” Sanctuary, survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

47. *Amberboa iljiniana* Grossh. — Վարդարենփուկ Իլյինի — Амбербоа Ильина

EN B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© Էլեոնորա Գաբրիելյան
© Eleonora Gabrielyan

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Հայտնի է երկու ֆլորիստիկական շրջաններում: Արևալդ դիզյունկտիվ է: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Միամյա ոչ բարձր երբեմն անցողուն բույս՝ 2–15 սմ բարձրության: Չամբյուղը՝ միայնակ, նստած արմատամերձ վարդակի կենտրոնում կամ զամբյուղները՝ 4–20, դասավորված եզրային, անհավասար, վեր բարձրացող, ճյուղավորված կարճացած ցողունների զազաթնեքին: Եզրերի ծագարածն ծաղիկները՝ վարդագույն, միջին դեղին ծաղիկներին մի քիչ զերգանցող: Մերմիկները՝ պսպուրի հետ միասին, 4–5 մմ երկարության:

Տարածում: Հայաստանում հայտնի է Երևանի (Վեդի, Դաշտապար, Երասխ) և Մեղրու (Նախիջևանի սահմանի մոտ) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO՝ 1660 քառ. կմ, AOO՝ 12 քառ. կմ: Լոկալիտետները՝ 3. Հայաստանի սահմաններից դուրս հանդիպում է Նախիջևանում, Արևելյան Անդրկովկասում, Հյուսիսարևմտյան Իրանում և Թուրքմենիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Հայաստանում աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 700–1000 մ բարձրությունների վրա, երբայական դարաշրջանի կարմիր կավերին, գետի հովիտ թարերի վրա, քարքարոտ լանջերին, էֆենդա–աղածաղկային կիսաանապատում: Ծաղկում է ապրիլ–մայիս ամիսներին, պտղաբերում՝ մայիս–հունիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Բնակության և ապրածման շրջանների սահմանափակություն, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա կապված հողերի յուրացման հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության համար գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել սրբույթային վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Ագարակ բնակավանդի մոտակայքում (Մեղրու շրջան):

Category. Endangered species. The species occurs in two floristic regions. The area of distribution is fragmented. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia. It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plant, 2–15 cm, sometime stemless. Capitulum not large, solitary, at the centre of leaf rosette, or capitula 4–20, on short pedicels on the tips of the lateral, unequal, ascending, very branched shortened stems. Marginal infundibular flowers pink, not much exceeding the yellow central ones. Pappus 4–5 mm long.

Distribution. In Armenia it grows in Yerevan (Vedi, Dashtakar, Yeraskh) and Meghri (near Nakhichevan border) floristic regions. EOO is 1660 km², AOO is 12 km². The number of locations is 3. Beyond the borders of Armenia the species grows in Nakhichevan, East Transcaucasia, North–West Iran, Turkmenia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 700–1000 meters above sea level, on red clays of the Tertiary Period, on the ground stones of the river, on stony slopes, in semi–desert. Flowering from April to May, fruiting from May to June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of specially protected nature area in the surroundings of Agarak settlement, monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

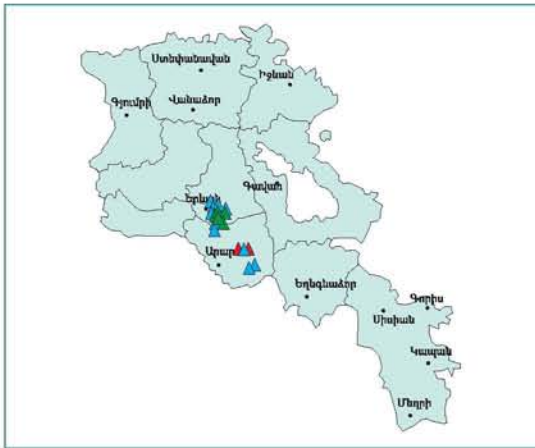
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Габриэлян Э. Ц. 1995. Род *Amberboa*. Флора Армении, 9: 321–328. Koeltz Scientific Books.

Կազմող՝ Կ. Գ. Թամանյան

Compiler K. G. Tamanyan

48. *Amberboa moschata* (L.) DC. — Վարդաբերեփուկ մուշկային — Амбербоа мыскусная

EN B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© Կամիլյա Թամանյան
© Kamilla Tamanyan

Կարեգործիչ: Վասնզված տեսակ է: Հայտնի է մեկ ֆլորիստիկական շրջանում, որտեղ աճում է քեև սահմանափակ տարածքում, սակայն շատ առատ: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 3՝ կրճատվող տեսակ կարգավիճակով:

CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Միամյա բույս՝ 20–70 սմ բարձրությամբ, ուղիղ կանգնած, բույլ ճյուղավորված ցողուններով: Տերևները փոփոխական՝ ամբողջականից մինչև ատամնավոր կամ փետրածև բաժանված կամ փետրածև հատված: Ջամբյուղները՝ զազաբնային, խաշոր, լայն–ծվածկ կամ կիսազնային, երկար կոթերի վրա՝ ծածկված զանգուր մազիկների քաղաղությամբ: Ծածկոցը՝ զանգուր–բարձր: Եզրային ծաղիկները՝ ձազարածև, վարդագույն կամ ծիրանագույն, վարդագույն, երկար, կենտրոնական՝ խաղավակավոր, սպիտակ, կարծ: Մերմնիկները՝ խաշոր, 6–7 մմ երկարությամբ, սլաքաձև՝ 5–7 մմ երկարությամբ:

Տարածում: Հայտնի է Երևանի ֆլորիստիկական շրջանից (Երևանի շրջակայք): EOO՝ 560 քառ. կմ, AOO՝ 100 քառ. կմ: Լուկալիտները՝ 3: Բացի Հայաստանից աճում է Նախիջևանում և Հյուսիսարևելյան Անատոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին և միջին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 600–1500 մ բարձրությունների վրա, չոր կավային, գիպսակիր, խճաքայտ, քարքայտ տեղերում, օշինդրային կիսաանապատում, համադրայում, ցանքերում: Ծաղկում է մայիսին, պտղաբերում՝ հունիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա կապված հողերի յուրացման հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պոպուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Էրեբունի» պետական արգելոցի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. The species occurs in one floristic region, where it grows very abundant though the area of distribution is rather restricted. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km².

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 3: Reducing species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plants. Stems 20–70 cm, erect, branched. Leaves from entire to dentate, pinnatipartite or pinnatisect. Capitula terminal, large, broadly ovate or hemispherical, on long, crisped–pilose pedicels. Involucre crisped–lanose. All flowers pink or purplish–pink; marginal ones infundibular, larger than central ones. Achenes big, 6–7 mm long. Pappus 5–7 mm long.

Distribution. In Armenia it grows in Yerevan (surroundings of Yerevan) floristic region. EOO is 560 km², AOO is 100 km². The number of locations is 3. Beyond the borders of Armenia the species grows in Nakhichevan and North–East Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitudes of 600–1500 meters above sea level, on dry stony and clay places, in semi–desert, in the fields. Flowering in May, fruiting in June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. Part of the population grows in “Erebuni” State Reserve. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA. Габриэлян Э. И. 1995. Род Amberboa. Флора Армения, 9: 321–328. Koeltz Scientific Books.

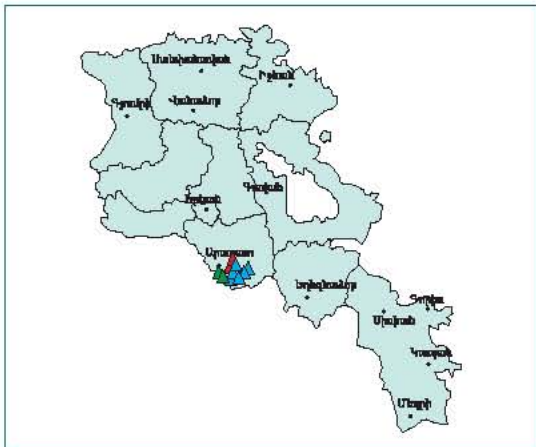
Красная книга Армянской ССР. 1989: 66 Ереван.

Կազմող՝ Կ. Գ. Թամանյան

Compiler K. G. Tamanyan

49. *Amberboa sosnovskyi* Djin — Վարդապերեփուկ Սոսնովսկու — Амбербоа Соосновского

ENB 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© Էլեոնորա Գաբրիելյան
© Eleonora Gabrielyan

Կարգավիճակ: Վտանգված տեսակ է: Հայտնի է մեկ ֆլորիստիկական շրջանում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է: Աճում է ինտենսիվ յուրացվող տարածքում:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 1՝ ոչնչացման սպառնալիքի ենթակա տեսակ կարգավիճակով:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Միամյա նոսր բույսեր՝ 2–15 սմ բարձրությամբ, բարակ, սովորաբար մերկ, միայնակ, հազվադեպ թույլ ճյուղավորված ցողուններով: Տերևները՝ պարզ, հաստավուն, երկարավուն-նշտարաձև, աստամանեզր, թեթևակի զանգուր-բլթա: Չափազանց երկար գագաթնային, երկարավուն-ձվաձև կամ գլանաձև, բարակ երկար կոթերով: Եզերի ծաղիկները՝ վարդագույն, թեթևակի մեծացած, 3–7 մմ-ով կենտրոնական ծաղիկներին գերազանցող: Մերմիկները՝ նշտարաձև, բաց դարչնագույն, խիտ մետաքսանման մազոտ: պուպը՝ 2 մմ երկարությամբ:

Տարածում: Հայաստանում հայտնի է Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում (Մուրեմավան, Արմաշ, Երասխ, Ուրծի լեռնաշղթա): EOO՝ 210 քառ. կմ, AOO՝ 40 քառ. կմ: Լոկալիտետը՝ 1: Բացի Հայաստանից, աճում է Նախիջևանում, Արևելյան Անդրկովկասում և Հյուսիսարևմտյան Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Հայաստանում աճում է ստորին և միջին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 800–1700 մ բարձրությունների վրա, քարքարոտ, խճաքարոտ, քարաթափվածքային լանջերին, մերգելային կրաքարերի վրա, օշինդրային կիսաանապատի աղակալված տեղերում, ֆրիգանոիդ բուսականության կազմում: Մաղկում է ապրիլ-մայիս ամիսներին, պտղաբերում՝ մայիս-հունիսին:

Մահմանափակող գործոններ: Տարածման և բնակության շրջանների սահմանափակություն, անելավայրերի կոտորած կամ դեգրադացիա կապված հողերի յուրացման հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության համար գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. It occurs in one floristic region. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km².

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plants. Stems 2–15 cm, thin, usually glabrous, unbranched or rarely weakly branched. Leaves entire, thick, oblong-lanceolate, serrate-incised, slightly crisped-lanose. Capitula terminal, oblong-ovate or cylindrical, on long pedicels. Involucre phyllaries glabrous, external and middle ones with bright purple margins and veins. Marginal flowers pink, slightly enlarged, usually 3–7 mm longer than central ones. Achenes lanceolate, light brown, densely sericeous. Pappus 2 mm long.

Distribution. In Armenia it grows in Yerevan (Surenavan, Armash, Yeraskh, Urts mountain range) floristic region. EOO is 210 km², AOO is 40 km². The number of locations is 1. Beyond the borders of Armenia the species grows in Nakhichevan, East Transcaucasia and North-West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitudes of 800–1700 meters above sea level, on stony slopes and scree, in semi-desert and among phryganoid vegetation. Flowering from April to May, fruiting from May to June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

Մկգրնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.

Габриэлян Э. Ц. 1995. Род *Amberboa*. Флора Армении, 9: 321–328. Koeltz Scientific Books.

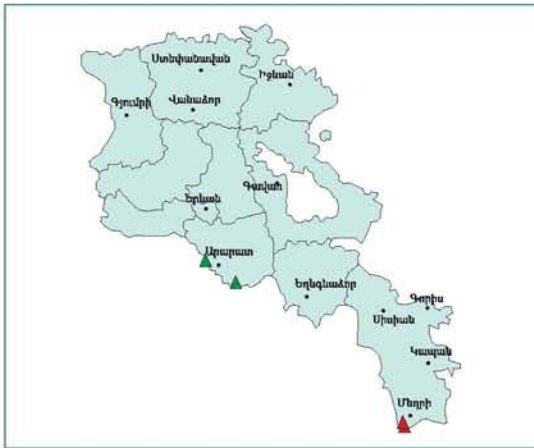
Красная книга Армянской ССР. 1989: 66 Ереван.

Շաղմուկ Կ. Գ. Թամանյան

Compiler K. G. Tamanyan

50. *Amberboa turanica* Pjlin — Վարդապերենփուկ թուրանական — Амбербоа туранская

EN B 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© Կամիլյա Թամանյան
© Kamilla Tamanyan

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Առկա է 2 ֆլորիստիկական շրջաններում: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Միամյա բույս՝ 2–15 սմ բարձրությամբ: Յուրմուկները՝ շատ կարճ, ծածկված կարճ–զանգուր մագիկներով: Արմատները տերևները՝ ամբողջական եզրերից առամմավոր, ցողունային տերևները՝ փետրածև–բլթակավոր կամ փետրածև բաժանված: Չամբրյուղները՝ կարճ ծաղկակոթերի վրա, միայնակ, զազաբնային: Ընդհանուր ծածկոցը՝ երկարավուն–ծվածկ, սկզբում բարակ սարդոստանման թավառությամբ, հետագայում՝ մերկ: Եզրային ծաղիկները՝ սակավաթիվ, բաց դեղին: Սերմնիկները՝ պտպուտի հետ միասին, 4–5,5 մմ երկարությամբ:

Տարածում: Հայաստանում հայտնի է Երևանի (Խոր Վիրապ ամրոցի շրջակայքից) և Մեղրա (Կարչևան, Ագարակ) ֆլորիստիկական շրջաններում: ԵՕՕ՝ 560 քառ. կմ, ԱՕՕ՝ 12 քառ. կմ: Լոկալիտետները՝ 2: Բացի Հայաստանից, տեսակը հանդիպում է Հարավային և Արևելյան Անդրկովկասում, Ռուսաստանում, Իրանում, Կենտրոնական և Միջին Ասիայում, Աֆղանստանում, Պակիստանում, Արևմտյան Սիբիրում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Հայաստանում աճում է ստորին լեռնային գոտում ծ. մ. 700–800 մ բարձրությունների վրա, չոր քարքարոտ լանջերին, կիսաանապատային բուսականության կազմում: Ծաղկում է սալիկ–մայիս ամիսներին, պտղաբերում՝ մայիս–հունիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Տարածման և բնակության շրջանների սահմանափակություն, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա կապված տարածքների յուրացման հետ՝ գյուղատնտեսական համդակների համար:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել Խոր Վիրապ արգելավայրի սահմանների ընդարձակում և պապուլացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. It occurs in 2 floristic regions. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Shortly crispate–pilose annual plant 2–15 cm, with shortened shoots. Basal leaves entire, dentate; cauline ones pinnatifid. Capitulum terminal, solitary, on short peduncle. Involucre elongate–ovate; at early stages thin–arachnoid, later glabrous. Marginal flowers few, light yellow. Achenes with pappus 4–4,5 mm long.

Distribution. In Armenia it grows in Yerevan (surroundings of Khor Virap castle) and Meghri (Karchevan, Agarak) floristic regions. EOO is 560 km², AOO is 12 km². The number of locations is 2. Besides of Armenia the species grows in East and South Transcaucasia, Russia, Iran, Central and Middle Asia, Afghanistan, Pakistan, West Siberia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 700–800 meters above sea level, on dry stony slopes, among semi–desert vegetation. Flowering from April to May, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development for arable purposes.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: enlargement of the area of Khor Virap reservation, monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA. Габриэлян Э. Ц. 1995. Род Amberboa. Флора Армении, 9: 321–328. Koeltz Scientific Books.

Կազմող՝ Կ. Գ. Թամանյան

Compiler K. G. Tamanyan